

Vicenç Pagès Jordà, flaubertianament postmodern

Més enllà de la inclinació o l'interès que cada lector pugui sentir pel tipus de narrativa que escriu Vicenç Pagès Jordà –clàssicament postmoderna, per dir-ho amb una aparent paradoxa que en realitat no ho és–, m'atreviria a dir que més o menys tothom pot estar d'acord que tant la seva obra com la seva trajectòria tenen alguna cosa d'exemplar. Des de finals dels anys 80, Pagès ha anat escrivint i publicant sense presses, és a dir, sense deixar-se arrossegar per l'ànsia d'obtenir una notorietat immediata i sense cedir davant dels perillosos cants de sirena que, com a mínim des de la represa cultural que va seguir a la mort de Franco, deien que la hiperproductivitat era per als escriptors catalans una bona porta d'accés a la professionalització literària, ni que sigui perquè hi havia, com continua havent-hi encara avui, nombrosos premis ben remunerats que es podien assaltar (vull dir guanyar, vostès perdonin).

No deixa de ser curiós que un dels autors més paradigmàticament postmoderns de la literatura catalana sigui, alhora, un dels que té un mètode de treball i un ritme de producció diguem-ne més flaubertians: la minuciositat, l'ambició ben dirigida però mai apressada, la constància... I tampoc no és que la bibliografia de Pagès Jordà sigui minsa, en termes quantitius. Tres llibres de relats, una *nouvelle* (l'excel·lent i exitosa *Carta a la reina d'Anglaterra*) i quatre novel·les extenses, més centenars de ressenyes de llibres i un parell d'assaigs sobre matèries relacionades amb l'escriptura i la literatura, fan una obra més que considerable. És un volum d'obra que es troba lluny, en tot cas, del que presenten les bibliografies de la majoria d'autors de la generació dels 70.

En una època de sobresaturació com la que vivim, l'opció de Pagès –prioritzar la qualitat enfront de la quantitat– és potser la més encertada, per bé que ell mateix aclareix que cada escriptor ha de treballar al seu ritme i que no ha pensat mai en si publicava massa o massa poc. Tampoc no convé oblidar que la qualitat i la quantitat no són incompatibles i que la història de la literatura catalana és plena de gegants prolífics, des d'un Pla a un Porcel.

A més d'exemplar, el cas de Pagès també té alguna cosa de consolador. Pagès ha tingut la sort de veure com el seu talent i la seva ambició eren recompensades d'una manera prou unànime (amb premis, amb l'aplaudiment de la crítica i dels autors més joves i, ocasionalment, amb bones vendes) i en el moment oportú (ni massa jove per emborratxar-se de vanitat improductiva ni massa vell per no poder treure'n el rèdit de treballar gaudint del doble confort de la seguretat i el prestigi). Poques coses consolen més, en termes creatius, que veure l'èxit de qui se'l mereix. No és gaire freqüent. És tan poc freqüent, en realitat, que la hipòtesi d'un Pagès que hagués hagut de treballar obscurament i sent valorat només per una minoria de lectors fidels fins al final dels seus dies era molt més plausible que el seu actual estatus de modern consagrat.

Vicenç Pagès Jordà va néixer a Figueres el 1963. A l'hora de descriure la seva família, tria sense pensar-s'ho l'adjectiu "humil". Ni el pare, que era camioner, ni la mare, que feia classes de cosir a noies joves, no tenien gaires estudis. "El franquisme més dur va agafar-los de ple", diu Pagès, que tanmateix sí que va créixer amb llibres a casa perquè les seves dues germanes (bastant més grans que ell) ja n'havien comprat pel seu compte. A casa de Pagès també va entrar-hi, com en tantes altres llars de l'Espanya franquista, una d'aquelles col·leccions que s'adquirien en bloc i per subscripció, amb un centenar de títols que incloïen des de Quevedo, Dostoievski i Machado fins a Poe o Mark Twain, que són els que el nen Pagès va llegir més de gust.

La ciutat de Figueres ocupa un lloc central en la literatura de Pagès, en especial a la novel·la *Els jugadors de whist* (2009), el títol central de la seva bibliografia, aquell en què els trets temàtics i formals del conjunt de la seva obra –riquesa textual, audàcia estructural, referències pop– apareixen d'una manera més exhaustiva i sofisticada i, al mateix temps, més destil·lada i natural. "La Figueres en què vaig passar la infantesa i l'adolescència era una ciutat mitjana, ni rural ni cosmopolita. No hi havia una cultura molt densa, però podies anar creixent. Ara tothom creix més o menys igual en pobles i ciutats, però llavors era diferent. Amb els amics jugàvem al carrer, els nostres pares es coneixien entre ells... Era un bon lloc per créixer". En termes literaris, a més, aquella Figueres era un territori verge, encara que això només és un avantatge si l'escriptor disposat a explorar-lo té talent. Són incomptables els escriptors que s'han endinsat en territoris literàriament verges els cadàvers dels quals es podreixen entre runes de mala prosa i espesses lianes d'insubstancialitat.

Li demano que m'expliqui com era de petit i d'adolescent. La seva resposta no em sorprèn, en part perquè ja l'he llegida, amb matisos, en els seus llibres. "Era més aviat normal i tirant a reservat", diu. "Era el germà petit. I entre que el pare passava molts dies fora per la feina i la mare feia classes de cosir, doncs casa nostra sempre era plena de dones. Jo era l'únic noi en un entorn molt femení". Entre els seus hobbies, hi havia la lectura, una afició que aleshores, argumenta, no significava ser un bitxo rar. "Llegir era una activitat normal i transversal. Com que teníem molt de temps –la gran diferència amb ara– i no sabíem què fer-ne i ens avorriem, fèiem coses que ara semblen molt exòtiques: jugar amb ninots de plàstic, col·leccionar segells, llegir". La nòmina de lectures incloïa des dels clàssics ja esmentats fins als còmics de Bruguera, de Tintin, d'Astèrix i de Lucky Luke, també les històries d'Enyd Blyton, i, a setze anys, *Rayuela*, de Julio Cortázar, una novel·la lúdica, culturalista i textualment heterogènia sense la qual la narrativa de Pagès seria molt diferent de com és. Tot i que Cortázar el va influir molt, cal aclarir que Pagès manté sobre els seus materials literaris un control més ferri que no pas l'escriptor argentí. No és l'única diferència. Els excessos filosòficopedants de *Rayuela* són inexistents en l'obra de Pagès, que els desactiva a còpia d'ironia i de cantelluda precisió.

Les poques vegades que he conversat amb Pagès sempre m'ha fet la impressió que parla igual que escriu. Vull dir que en la veu de l'escriptor hi reconec la veu dels narradors de les seves novel·les i contes. És una veu precisa –precisió d'assagista, gairebé–, distant,

analítica, d'una sornegueria un punt maliciosa però en general més amable que insolent. No és una veu que traspuï calidesa, però sí complicitat.

Tant quan el llegeixes com quan el sents parlar et queda clar, també, que la seva vocació literària és hiperconscient, i que està molt sedimentada. Se li va despertar, diu, d'adolescent. “Si llegir era normal, escriure ja era més peculiar. Jo escrivia el meu diari d'adolescència, i ho feia en castellà perquè vaig ser educat bàsicament en castellà. El català em costava fins i tot llegir-lo”. A més del dietari, escrivia microcontes, també en castellà. Fins que un dia, als catorze anys, va estrenar-se en català “amb un conte molt pretensions sobre l'arribada dels nazis a Anvers”.

Pel que m'explica, passar-se al català va ser per a Pagès una decisió més íntima que ideològica. No va ser per una presa de consciència catalanista, vull dir, sinó per una deriva natural de la seva catalanitat. A l'escola, encara hagué de cantar el *Cara al sol* i d'estudiar sota la mirada de José Antonio i Franco, que penjaven fotografiats de la paret. A casa no es parlava mai de política, i les discussions polítiques que Pagès mantenia d'adolescent amb els seus amics no tenien res a veure amb la qüestió nacional. “Teníem unes grans polèmiques entre comunistes i anarquistes, els dos grans corrents, però tot era molt de saló”. Tot i que ell tenia més tirada per l'anarquisme, el 1977 va comprar un pòster del PSC amb l'efígie de Karl Marx. Cinc anys després, el 28 d'octubre del 1982, era a la Plaça de Catalunya celebrant la majoria absoluta del PSOE. “Jo no era ni independentista ni leninista, i era força ingenu. Pensava que això del socialisme aniria bé”.

A l'hora d'anar a la universitat, Pagès tenia clar que volia viure a Barcelona, per tant va triar la carrera no tant per vocació professional com per destinació geogràfica i vital. Amb tot, la carrera triada –Ciències de la Informació, en la secció de periodisme, a la UAB– tenia connexions amb el món de les lletres. “Igual com ara”, diu, “jo aleshores era més de llegir narrativa que diaris. Vaig estudiar periodisme per poder-me guanyar la vida escrivint, però no tenia cap mena de projecció laboral. A més, el que jo vaig fer no era tant periodisme com un calaix de sastre similar al que avui és la carrera d'Humanitats, cosa que a mi ja m'anava bé”.

Aquells primers anys a Barcelona també va fer-se soci de l'Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana, una experiència profitosa perquè amb els companys que hi va fer “parlàvem i ens criticàvem força i hi vaig aprendre molt”. Conscient del dèficit de lectures i de domini de la llengua que arrossegava, Pagès va començar a llegir en català d'una manera sistemàtica. Com tants altres de la seva generació, Quim Monzó el va marcar. “Quan vaig llegir *Uf, va dir ell* vaig veure que era molt més modern del que jo em pensava que es podia ser escrivint en català. És clar, el Monzó llegia els anglesos i els americans i després feia el mateix en català, cosa que està molt bé”. Altres lectures essencials, de les quals se'n troben rastres als seus llibres, van ser *La conxorxa dels enzes*, de John Kennedy Toole, Borges i Kundera. Afegim-hi, a aquests referents, una tona de còmics, d'hores de televisió, i de cançons de pop i de rock'n'roll, i ja tindrem els ingredients bàsics de la literatura de Pagès Jordà.

Els que hem entrat al món laboral de bracet de la crisi econòmica de vegades tendim a pensar que aquells que ens han precedit ho han tingut molt més fàcil que nosaltres. La peripècia laboral de Pagès no desmenteix la idea (al capdavant, actualment és professor d'una universitat privada), però sí que la relativitza. Entre feines i feinetes mal pagades o directament mai pagades (al Centre Unesco de Catalunya, on va coordinar la revista *Catalonia Cultura*, al suplement cultural del *Diario de Barcelona*, a l'editorial Llibres de l'Índex...), Pagès va anar vivint i escrivint una mica a veure-les venir. El 1990 va publicar el primer llibre de contes, *Cercles d'infinites combinacions*, i el 1995 la primera novel·la, l'ara reeditada *El món d'Horaci*. Va ser aleshores quan, per raons vitals i familiars, va veure que necessitava una feina més segura i uns ingressos més regulars. Entre els anys 1997 i 2003, va ser professor de llengua catalana, però no va trigar gaire –diu– “a descobrir que no tenia vocació ni caràcter per ser professor d'institut”.

Durant aquells anys esgotadors –“quan tornava a casa després de fer classe no podia fer res més que descansar”–, va publicar un altre recull de contes, *En companyia de l'altre*, i una segona novel·la, *La felicitat no és completa*, que li va valer el Premi Sant Joan. Aleshores va agafar una excedència que “s'ha anat allargant” fins avui, en part perquè al cap de poc va aconseguir entrar a fer classes a la Facultat de Comunicació de la Blanquerna. Està a temps parcial, però m'explica que entre el que fa a la facultat, els llibres, els clubs de lectura, les classes a l'Aula d'Esriptura de Girona i els articles en premsa –a *El Periódico*, *L'Avenç*, *Presència* i *Revista de Girona*– pot gaudir “d'un modus vivendi raonable”.

No és casualitat que els últims dotze anys l'obra de Pagès hagi acabat de prendre el vol. Durant aquest temps ha escrit alguns dels seus llibres més importants: *El poeta i altres contes* (Premi Mercè Rodoreda 2004), *Dies de frontera* (Premi Sant Jordi 2013)... I, sobretot, *Els jugadors de whist* (2009), una de les poques novel·les catalanes d'aquest inici de segle XXI que, per l'ambició que l'impulsa, per la novetat que va representar, i per la consistència i l'audàcia del resultat final, ja té garantit un lloc en el cànon del futur. No goso preguntar-li a Pagès si és conscient que potser –segurament– mai tornarà a escriure una novel·la tan formidable. Penso que, si li pregunto, s'ofendrà. Encara que, ben mirat, qui no voldria que l'ofenguessin amb una pregunta com aquesta?

Pere Antoni Pons